

ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА, ФОЛЬКЛОРИСТИКИ ТА ЕТНОЛОГІЇ ім. М. Т. РИЛЬСЬКОГО НАН УКРАЇНИ У 2004 році

Людмила ПОНОМАР

2004 рік для ІМФЕ ім. М. Т. Рильського — визнаного вітчизняного та міжнародного наукового центру, позначений новими результатами наполегливої праці учених. Діяльність Інституту засвідчила, що його колектив примножує наукові традиції, напрацьовує суспільно значущі знання, без яких неможливий розвиток України. Сьогодні наукові дослідження потрібні українському суспільству як вагомі чинники збереження його традицій і звичаїв, а також вони є однією з складових державного управління: економічний розвиток передбачає знання культурного контексту соціально-політичних явищ та урахування етнокультурних інтересів населення країни. У цьому зв'язку головною лишається фундаментальна наукова діяльність Інституту, що успішно здійснювалась, засвідчуючи невід'ємність національної культури від європейської та загальносвітової, сприяючи утвердженню України як рівноправного учасника глобальних цивілізаційних процесів. За таких умов науковий пошук у галузі народознавства та мистецтвознавства стає формою участі вчених Інституту у забезпеченні державотворчих процесів.

Інститут є провідною в Україні установою наукових досліджень культури та етнічної історії українського народу, етнічних меншин, актуальних теоретичних проблем історії професійного мистецтва і народної творчості, етнокультури та мистецтва зарубіжних країн, історії фольклористики та теорії фольклору.

У 2004 році здобутком Інституту стало опублікування 40 наукових книг та близько 500 статей (загалом 700 д. а.). Про високий рівень досліджень свідчить удостоєння праць наших науковців високими нагородами. Премією НАН України ім. Ф. Колесси нагороджена монографія доктора мистецтвознавства, провідного наукового співробітника відділу культурології та етномистецтвознавства О. С. Найдена про українську народну іграшку. Премію НАН України для молодих вчених одержала кандидат мистецтвознавства, молодший науковий співробітник відділу театрознавства О. О. Боньковська за

монографію “Львівський театр товариства “Українська бесіда” 1915–1924”.

Науковий рівень Інституту забезпечує можливість напрацювання нових методологічних підходів до оцінки мистецьких явищ і тенденцій, аналізу особливостей розвитку культури в умовах глобалізаційних культурних процесів. Велику роль у цьому та у здійсненні завдань, спрямованих на дослідження і розв'язання актуальних проблем у галузі теорії та історії національної духовної культури засвідчила діяльність редакційно-виробничого підрозділу, що позначилась значними успіхами: це регулярні випуски наукових журналів “Народна творчість та етнографія”, “Студії мистецтвознавчі”, наукових збірників “Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії”, “Матеріали до української етнології” (Головний редактор директор Інституту, чл.-кор. НАН України, д. іст. н., професор Г. А. Скрипник). Результатом поглиблення співпраці з іншими установами та вченими стала підготовка наукового збірника співробітників Інституту “Французька етнологія” (французькою мовою). Увагу широких кіл громадськості привернули презентації видань Інституту, зокрема “Французької етнології” в Інституті та у Французькому культурному центрі, книги Ю. О. Станішевського “Балетний театр України” у Парижі та Німеччині, праць О. К. Федорука, А. І. Іваницького в Інституті та ін.

Інститут є головною установою, яка випрацьовує науково-організаційні засади дослідження культурної спадщини та координує цю справу. Наукові дослідження здійснювали 8 наукових відділів Інституту, продовжували діяти наукові ради з проблем “Збереження і дослідження традиційної культури” та “Національна спадщина і сучасний мистецький процес”. Науковий колектив забезпечує діяльність двох спеціалізованих рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій, які охоплюють всі галузі наук, що представлені в Інституті. В Інституті захищено 11 дисертацій — 10 кандидатських (5 — з етнології, 2 —

з музичного мистецтва, 1 — з фольклористики) та 1 докторська — з музичного мистецтва.

На базі Інституту успішно діє Міжнародна Асоціація українських етнологів (Голова — член-кореспондент НАН України Г. А. Скрипник).

Зважаючи на необхідність вивчення етнокультурних особливостей регіонів, Інститут продовжив фольклорно-етнографічне обстеження: відбулося більше 20 фольклорно-етнографічних експедицій, записано понад 60 касет польових матеріалів. Матеріали розшифровані і занесені до комп'ютерної бази даних Українського етнологічного центру.

Визначною подією у звітному році стало надання статусу Національних рукописним фондам Інституту. З матеріалами фондів ознайомлено понад 500 відвідувачів. Бібліотеку Інституту, фонди якої нараховують 101 246 одиниць, відвідало близько 5 000 чоловік.

Інститут здійснював координацію наукової роботи позаструктурних підрозділів у Кам'янці-Подільському, Миколаєві, Слов'янську, Хмельницькому, Одесі, Черкасах. Важливими кроками в цьому плані стали підготовка і проведення наукових конференцій. Їх тематика обіймає широке коло питань народознавчого й мистецтвознавчого профілів і стосується висвітлення актуальної наукової проблематики в галузі етнології, фольклористики, образотворчого, музичного мистецтва, театру, кінознавства та культурології. Особливий інтерес становить тематика, пов'язана з виявленням традиційних та інноваційних чинників сучасного розвитку національних наук. Проведення наукових конференцій: "Людина в просторі етнічної культури" (пам'яті П. Чубинського), "Друга конференція з ритмології", Всеукраїнська науково-теоретична конференція "Українське народознавство: стан і перспективи розвитку на зламі віків. 5-ті Міжнародні читання пам'яті М. Пазяка", "Шляхи новаторства в українській музиці ХХ ст." (до 115-ї річниці Левка Ревуцького), "Українська культура в контексті світових глобалізаційних процесів" сприяло обміну науковими підходами та концептуальними баченнями проблеми для вироблення оптимальних пропозицій і відповідних рекомендацій органам влади. Ці заходи засвідчили, що мистецтвознавці, фольклористи, етнологи та культурологи Інституту посідають провідні позиції в Україні.

Досягнення науковців, мистецькі та культурні явища були висвітлені у виступах учених

на численних наукових і науково-практичних заходах в Україні та за кордоном, зокрема на XIII Міжнародному з'їзді славистів (Любляна, Словенія), Міжнародній Кирило-Мефодіївській конференції (Одеса), Міжнародній зустрічі славистів у дні Вука Караджича (Белград, Сербія), Міжнародній науковій конференції "Польща в Європейському союзі та польські громади за кордоном" (Краків, Польща), Міжнародній науково-практичній конференції "Мистецтво України: історія, традиція, сучасність" (Штаб-квартира ЮНЕСКО, Париж, Франція — З. А. Чегусова, Т. В. Кара-Васильєва), круглому столі IV Міжнародного фестивалю мистецтв — Галерея "Gala", Магдебург, Німеччина — З. А. Чегусова; українсько-німецькому семінарі "Взаємозв'язки німецької та української кінокультури 1920-1930-х років" (Київ — О. Г. Рутковський) та ін.

Широкий резонанс мала участь України на міжнародному рівні у виставках "Сучасне декоративне мистецтво України" до відзначення 50-річчя входження України в ЮНЕСКО в Парижі в рамках арт-проекту "Декоративне мистецтво України кінця ХХ сторіччя" (автор ідеї та куратор — З. А. Чегусова), у виставці на IV Міжнародному фестивалі мистецтв у Магдебурзі в Німеччині (український проект визнаний лідером фестивалю), у виставці "Польські народні витинанки" в межах Року Польщі в Україні спільно з Музеєм народного мистецтва в Отренбусах (Польща) і діяльність ІМФЕ у підготовці Міжнародної конференції спільно з IOV (Генеральна асамблея, КНР — О. О. Микитенко) та ін.

На базі Інституту впроваджено постійнодіючий науковий семінар, на якому заслухано 10 наукових доповідей.

Свідченням вагомості здобутків науковців Інституту стало нагородження почесними грамотами Спілки театральних діячів Г. В. Степанченко та Г. П. Степанової, Собору болгар України та Дипломом Ради національних Товариств України — В. О. Захаржевської.

Фундаментальні дослідження залишаються головним пріоритетом діяльності Інституту.

Відділ "Український етнологічний центр" виконував планову тему за напрямком: "Історико-етнографічне вивчення культури та етнічної історії українського народу, етнічних меншин України в контексті сучасних культурних процесів". Важливою в організації науково-дослідної

діяльності відділу стала робота за цільовою програмою з теми “Етнічна та етнокультурна історія України” (I кв. 2002 — IV кв. 2006 рр., керівник чл.-кор. НАН України Г. А. Скрипник). Продовжувалась робота над багатотомною колективною монографією “Етнічна та етнокультурна історія України”. Опубліковано 3 індивідуальні монографії (обсягом 33 д. а.), 7 збірників наукових праць (обсягом 44 д. а.), 72 статті обсягом 64 д. а. З метою вивчення етнокультурних особливостей регіонів відділ здійснив 6 експедицій у Житомирську, Чернівецьку, Закарпатську області, під час яких записано більше 20 касет. Матеріал розшифровано та занесено до комп’ютерної бази даних Українського етнологічного центру. З планової теми “Українська етнокультура за умов трансформацій суспільства” (I кв. 2003 — IV кв. 2005 рр., керівник чл.-кор. НАН України Г. А. Скрипник) триває підготовка колективної монографії “Українська етнокультура за умов трансформації суспільства”. Проведено пілотажне анкетування у Закарпатській області.

Кілька відділів Інституту працювали за напрямком: “Актуальні теоретичні проблеми історії професійного мистецтва і народної творчості”. Відділ образотворчого мистецтва працював над темою “Проблеми історії та теорії українського образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та архітектури (I кв. 2000 — IV кв. 2005 рр., керівник, д. мист. В. М. Фоменко). Продовжувалась робота над колективними виданнями: “Історія українського мистецтва”, “Словник художників України”, “Звід пам’яток історії та культури України”, до яких вже підготовлено текстів загальним обсягом 36,8 друкованих аркушів. Опубліковано 2 індивідуальні монографії (117 д. а.), співробітниками у співавторстві написано розділи до багатотомних та енциклопедичних видань “Історія української культури”, “Кіномистецтво України в біографіях”, “Звід пам’яток історії та культури України”, “Енциклопедія сучасної України” (80 д. а.). Підготовлено 6 каталогів-альбомів, понад 100 наукових статей обсягом 35 д. а. Вийшли друком 2 збірники обсягом 30 д. а.

Науковці відділу культурології та етностудіознавства (керівник, д. мист. І. М. Юдкін) завершили тему: “Проблеми цілісності культури в перспективі українських гуманітарних традицій” (I кв. 2001 — IV кв. 2004 рр.).

Головним результатом є підготовлена колективна монографія (49 д. а.). Ведеться робота над плановими темами “Історія української культури” (4-й том), що виконувалась у координації з відділом театрознавства (11 д. а.) та “Історія українського театру”. Опубліковано колективну монографію (13 д. а.) та 40 статей обсягом близько 30 д. а.

Колектив відділу музикознавства проводив дослідження з теми “Українська музика в контексті світової культури: історичні традиції на актуальні проблеми” (I кв. 2003 — IV кв. 2005 р., керівник, д. мист. А. І. Муха). Продовжувалась робота над плановими темами: “Здобутки музичного українського мистецтва ХХ ст.”, “Зв’язки музичних культур України та інших країн світу”, “Творчі процеси в українській музиці. Цикл тематичних розробок”, “Українська музична енциклопедія”. Опубліковано 113 праць обсягом 86,75 д. а., серед яких колективна та індивідуальна монографії (49,2 д. а.), фундаментальна праця “Історія української музики (V том — 33,3 д. а.)”.

Відділ театрознавства здійснював наукову роботу над темою “Історія української театральної культури” (I кв. 2003 — IV кв. 2005 рр., керівник, чл.-кор. АМУ, д. мист. Ю. О. Станішевський) та “Малою театральною енциклопедією”. Опубліковано дві монографії (69 д. а.), понад 30 статей обсягом понад 15 д. а.

Відділ кінознавства працював над темою “Історія українського кінематографа” (I кв. 2003 — IV кв. 2005 рр., керівник д. мист. С. Д. Безклубенко). Здійснювалась робота над колективною монографією. Опубліковано 3 індивідуальні монографії (40,1 д. а.), колективну монографію (41 д. а.), один науковий збірник (15 д. а.), 23 статті обсягом 5 д. а. Перекладено монографію з польської мови (В. В. Авксентьева).

З напрямку “Етнокультура та мистецтво зарубіжних країн: історія, проблеми та тенденції сучасного розвитку” велась робота над темою “Українська культура у міжнародних зв’язках” (III кв. 2000 — III кв. 2005 рр., керівник чл.-кор. НАН України, д. мист. О. К. Федорук). Продовжувалась робота над індивідуальними та колективними монографіями. Опубліковано 4 індивідуальні монографії, 3 каталоги (обсягом 100 д. а.), 45 статей обсягом 20 д. а. Завершено 7 розділів з

планової теми, 5 — як монографічне дослідження, 1 опубліковано як альбом.

Відділ фольклористики проводив дослідження за напрямком “Сучасні фольклористичні дослідження: історія, теорія, інноваційні процеси” та виконання теми “Актуальні проблеми фольклористики: історія фольклористики, теорія фольклору, класична спадщина” (I кв. 2003 — IV кв. 2007 рр., керівник, к. філол. н. М. К. Дмитренко). Продовжувалась праця над плановими темами “Український фольклористичний енциклопедичний словник”, “Історія української фольклористики”, “Українські народні думи” (керівники д. мист. С. Й. Грица, к. філол. н. М. К. Дмитренко) Опубліковано 3 монографії (72 д. а.), 23 статті у збірниках (16,85 д. а.) та періодиці обсягом 17,8 д. а. Здійснено експедиційні фольклорні виїзди до Житомирської, Київської, Чернігівської, Волинської, Івано-Франківської, Рівненської областей. Тривала робота над створенням комп’ютерної версії путівника рукописних фондів.

Вчені Інституту досліджували питання етногенезу та етнічної історії, сучасні національні етнокультурні та етнодемографічні процеси, проблеми розвитку українського мистецтва. За результатами дослідження багатогранних явищ культури видано колективні та індивідуальні праці з проблем історії національного театру, кіномистецтва, фольклористики, музикознавства та етнології, ґрунтовні наукові збірники.

Балушок В. Г. “Етногенез українців”. — К., ІМФЕ (10 д. а.).

Безклубенко С. Д. Відеологія: основи теорії екранних мистецтв. — К.: Альтапрес (17,32 д. а.).

Безклубенко С. Д. Політекономія мистецтва. — К.: Альтапрес (13,41).

Безклубенко С. Д. Українське кіно: начерк історії. — К.: Альтапрес (9,5 д. а.).

Боньковська О. Львівський театр товариства “Українська бесіда” (1915 — 1928). — Львів: Літопис (35,38 д. а.).

Бріцина О. Ю., Головаха І. М. “Прозовий фольклор села Плоське на Чернігівщині (тексти та розвідки)”. — К.: ВІПОЛ (ум. 36,5 д. а.).

Микола Лисенко та українська композиторська школа. Відп. ред. О. В. Шевчук. Збірник наукових праць. — Київ: ІМФЕ (15,7 д. а.).

Українське мистецтвознавство”: матеріали, дослідження, рецензії. Збірник наукових праць. Вип. 5, ІМФЕ (25 д. а.).

Веселовська Г. І. Дванадцять вистав Леся Курбаса. Навчальний посібник Леся Курбаса. — К.: Держ. Центр театр. мистецтва Леся Курбаса (20 д. а.).

Веселовська Г. І. Основи театрознавства. Програма курсу лекцій. — К., 2004 (1 д. а.)

Власюк О. (У співавт.) Східні кресли: Під знаком польського орла. — Рівне: Волинські обереги (7,05 д. а.).

Дмитренко М. К. Українська фольклористика другої половини XIX ст.: школи, постаті, проблеми”. — Київ: Сталь (18,52 д. а.).

Етнокультурна спадщина Полісся. Науковий збірник. Вип. 5. — Рівне (16,9 д. а.).

Іваницький А. І. Український музичний фольклор. — Вінниця: Нова книга (20 д. а.).

Капельгородська Н. М., Глуценко Є. С., Синько О. Р. Кіномистецтво України в біографіях. Держ. Комітет телебачення і радіомовлення України, ІМФЕ, Благод. Мемор. Фонд ім. І. Кавалерідзе. — К.: АВДІ (обл. а. 86,12, 41,39 д. а.).

Історія української музики. — Київ-Біла Церква (Відп. редактор А. І. Муха. — Т. 5. (37,72 д. а.).

Комплексне дослідження духовної культури слов’ян (Відп. ред. Юдкін І. М.) Колективна монографія. — Ніжин: Наука-сервіс (26 д. а.)

Тіло в текстах культур. Збірник наукових праць. (Гол. редактор Г. А. Скрипник). — К.: ІМФЕ (14,86 д. а.).

Курочкін О. Українці в сім’ї європейській. Звичаї, обряди, свята. — “Бібліотека українця” (10,2 д. а.)

Матеріали до української етнології. Випуск 4(7). — Київ: ІМФЕ (33,28 д. а.)

Поріцька О. А. Українська народна демонологія у загальнослов’янському контексті XIX — початок XX ст. — К.: ІМФЕ (10,46 обл. а., 8,86 д. а.)

Рубан-Кравченко В. Мистецькі роди України. Кричевський і українська художня культура XX ст. — Київ: Криниця (87,9 д. а.).

Рушник: символ, образ, знак. Матеріали наукової конференції. — Глухів: Глух. педагогічний університет (6 д. а.).

Сироткін В. М. Порадник юному науковцю. — К. (4 д. а.).

Слободянюк П. Я. Місцеве самоврядування Хмельниччини. — Хмельницький: Поділля (35,52 д. а.).

Слободянюк П. Я., Дорош Г. О. Місцеве самоврядування Хмельниччини. Летицький район. — Хмельницький: Поділля (24,3 д. а.).

Слободянюк П. Я., Нестеренко В. А. Місцеве самоврядування Хмельниччини. Білогірський район. — Хмельницький: Поділля (12,6 д. а.).

Слободянюк П. Я., Рибак І. В. Місцеве самоврядування Хмельниччини. Віньковецький район. — Хмельницький: Поділля (18,2 д. а.).

Слободянюк П. Я., Хоптяр Ю. А. Місцеве самоврядування Хмельниччини. Ярмолинецький район. — Хмельницький: Поділля (29,76 д. а.).

Слободянюк П. Я., Горбатюк В. І. Місцеве самоврядування Хмельниччини. Деражнянський район. — Хмельницький: Поділля (48 д. а.).

Станішевський Ю. О. Балетний театр України. — К.: Музична Україна (39,6 обл. а., 40,6 д. а.).

Степовик Д. В. Сучасна українська ікона. Київ: Балтадрук (40 д. а.).

Сюта Б. Проблеми організації художньої цілісності в українській музиці другої половини ХХ століття. — К.: Академперіодика НАН України (6,51 д. а.).

Тимофієнко В. І. Давня Америка: розвиток архітектури і монументального мистецтва. — К.: Інститут проблем сучасного мистецтва (30,9 обл.-в. а.).

Одвічна Русава. Етнографія та фольклор с. Стіна на Поділлі. — Вінниця (25,8 д. а.).

Українські народні думи К. Грушевської. У двох томах. — К.: Сталь (Т. 1 — 32,6 д. а., Т. 2 — 30,17 д. а.).

Федорук О. К. Пластика Петра Капшученка. — К.: ЕММА (32,6 д. а.).

Федорук О. К. Андрій Чебикін — крила щедрої душі. — К.: ЕММА (46,8).

Юзефчик О. Діяльність кабінету музичної етнографії ВУАН у контексті розвитку української музичної фольклористики кінця ХІХ — першої третини ХХ ст. — К., 2004 (11,63 д. а.).

Наукова продукція Інституту засвідчує конкурентну спроможність і викликає належний резонанс. Водночас систематичні дослідження сучасних етнічних і мистецтвознавчих процесів потребують відповідного фінансування. Серед актуальних завдань залишається потреба видання фундаментальних та узагальнюючих праць, рукописних монографій, підготовлених співробітниками Інституту.

Результати наукових досліджень було апробовано у виступах на конференціях, проведених іншими установами, на яких Інститут виступив співорганізатором, зокрема: “Український рушник: образ, символ, знак” (м. Кролевець); “Маловідомі та забуті сторінки музичної історії України” (Київ).

Упродовж року співробітники Інституту взяли участь у конференціях, круглих столах, семінарах, проведених іншими науковими установами (близько 80 конференцій): конференція “Music, Myths and Mountains” (США, Блексбург — О. Ю. Бріцина); ХІХ Міжнародний колоквиум з проблем комунікацій на тему “Етнічні конфлікти” (США — Л. К. Вахніна); Оломоуцький симпозиум українців. Сучасна україністика: проблеми мови, літератури, культури (Чехія — І. М. Коваль-Фучило); Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України

(Київ — О. К. Федорук); Німецько-Азербайджанська конференція з міжетнічних та міжкультурних питань (організована Об’єднанням німецької молоді в Києві спільно з Активом азербайджанської молоді м. Києва (Київ — О. О. Боряк); Перший всесвітній конгрес “Трипільська цивілізація” (Київ — С. П. Сегеда); міжнародний науковий семінар “Кайндлівські читання” (Чернівці — О. В. Курочкін); міжнародна наукова конференція “Екологія и демографія человека в прошлом и настоящем” (Росія, Москва — С. П. Сегеда); міжнародний симпозиум “Nowe materialy i interpretacje. Stan dyskusji na temat kultury wielbarskiej” (Польща — С. П. Сегеда); “Олекса Грищенко — доміантна постать Екоle de Paris” (Нью-Йорк — О. К. Федорук); міжнародна наукова конференція “Роль науки в соціальній трансформації суспільств України та Республіки Македонія” (Київ — О. О. Микитенко); конференція “Митрополит Василь Липківський — визначний український церковний діяч і просвітник” до 140-річчя від дня народження В. Липківського (Київ — Д. В. Степовик); міжнародна конференція “Світовий балетний театр сьогодні” (Москва — Ю. О. Станішевський); міжнародна конференція “Етнокультурні процеси в урбанізованому середовищі українського міста у ХХ ст.” (Івано-Франківськ — Д. В. Степовик); міжнародна наукова конференція “Слов’янські культури ХІХ–ХХІ століть: стан і перспективи розвитку” (Київ — В. О. Захаржевська, С. Й. Грица, Н. В. Широкова, Р. Я. Пилипчук, В. А. Орлов, І. М. Юдкін, Л. Г. Мушкетик); Україно-німецький семінар “Взаємозв’язки німецької та української кінокультур 20–30 рр.” (Київ — С. В. Тримбач); міжнародна наукова конференція “Універсальні цінності та національна специфіка традиційних європейських культур” (Люблін — Л. К. Вахніна); 34 міжнародна зустріч славістів у дні Вука Караджича (Белград — О. О. Микитенко); ХV Міжнародний симпозиум з балканського фольклору (Македонія — О. О. Микитенко); VII Міжнародний конгрес Євразійської Академії телебачення і радіо (ЄАТР) (Москва — О. Г. Рутковський); міжнародний симпозиум “Процеси глобалізму у Центральній та Східній Європі” (Берлін — С. В. Тримбач); міжнародна наукова конференція “Українська школа” в літературі та культурі українсько-польського пограниччя” (Київ — М. П. Загайкевич); міжнародна

наукова конференція “Український костюм у часі і просторі” (Р. Михайлова, Ю. Смолій, О. Косміна); науково-практична конференція “Роль музеїв і колекцій народного та декоративного мистецтва у збереженні та розвитку національної культури” (Київ — О. Клименко, М. Селівачов, О. Сом-Сердюкова, Ю. Смолій, З. Чегусова); науково-практична конференція “Липоване-старообрядці Придніпров'я: 350-летний опыт сохранения русского языка, традиций и культуры” (Стара Некрасівка Одеської обл. — М. Маєрчик) та ін.

Завдання та проблематика досліджень Інституту орієнтовані на напрацювання нових методологічних підходів до оцінки мистецьких явищ та тенденцій, сучасних етнокультурних процесів, особливостей розвитку культури та мистецтва в умовах глобалізаційних культурних перетворень.

Успішно виконано ряд доручень органів державної влади з підготовки аналітичних та експертних оцінок щодо проектів законів України, державних цільових програм, проведення мистецьких і культурних заходів загальнодержавного рівня, зокрема дано оцінку загальнодержавної програми та використання об'єктів культурної спадщини на 2004 — 2010 роки. Інститут брав участь у створенні Програми гуманітарного розвитку України, дав оцінку проекту концепції Державно-цільової програми “Українознавство”, підготував пропозиції до проекту концепції Державної програми інтеграції науки, освіти та виробництва на 2006 і наступні роки; брав участь у розробці актуальних аспектів наукового забезпечення державної культурної політики в Україні та ін.

Поглиблювалась співпраця з Міністерством культури та мистецтв України і його структурами (чл.-кор. НАН України Г. А. Скрипник — співголова, М. Р. Селівачов — член науково-методичної ради Музею народної архітектури та побуту, Ю. О. Станішевський — заст. голови журі міжнародного фестивалю “Серж Лифар де ля данс”), Управлінням культури Київської міської державної адміністрації (А. К. Терещенко, Г. В. Степанченко — члени художньої ради, М. Р. Селівачов — член постійних комісій (геральдичної, збереження і використання археологічних територій), А. І. Муха — член комісії з присудження стипендій учням мистецьких шкіл).

Важливою є участь Інституту у реалізації державної Програми охорони та збереження нематеріальної культурної спадщини на 2004—2008 рр. Виходячи з рекомендацій ЮНЕСКО щодо здійснення урядовими і громадськими чинниками країн світу комплексу заходів задля збереження культурної спадщини, Інститут ініціював міжвідомчу програму збереження, розвитку та дослідження національної культури. Ця програма містить всі напрямки, які пропонує нинішня програма Мінкультури та мистецтв України. Її профільна частина виконується Інститутом у координації з низкою академічних установ та наукових закладів України. Інститут разом з російським гуманітарним фондом вніс важливі пропозиції, зокрема до теми “Етнокультурна трансформація в Східній Європі”, що є важливою в контексті глобалізаційних процесів. В межах існуючих рекомендаційних документів міжнародних, правових та культурологічних інституцій, розроблених Інститутом, акцентується значення етнічних традицій у збереженні соціокультурного розмаїття людства, в утвердженні гуманістичних засад співжиття народів на тлі деструктивних глобалізаційних факторів.

Директор Інституту є керівником Науково-координаційної ради з проблем розвитку народної культури, Голова Національної Асоціації українців, Голова Комісії з присвоєння фольклорно-етнографічної премії ім. П. Чубинського.

Вдосконалювалось співробітництво з вищими навчальними закладами: С. Д. Безклубенко, М. Р. Селівачов входять до керівництва, відповідно, Київського національного університету культури та мистецтв і Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука; О. К. Федорук — Академік-секретар відділення теорії та історії мистецтв Академії мистецтв України. Розроблено навчальні програми та лекційні курси для Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну, Інституту реклами і дизайну; А. І. Муха є головою державної екзаменаційної комісії Національної музичної академії України, В. І. Тимофієнко — Національного університету будівництва і архітектури; І. М. Юдкін і О. С. Найдєн є членами журі Міносвіти і науки України; провідні вчені читають лекційні курси, в тому числі й авторські, у ВНЗ Києва, входять до складу вче-

них рад та спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій навчальних закладів та наукових установ Києва, Одеси, Львова.

Працівники Інституту входили до складу та залучались до діяльності державних органів та структур місцевого самоврядування. О. К. Федорук очолював Державну службу контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України. До наглядової Ради Міжнародного фонду "Відродження" входить Т. В. Кара-Васильєва, фондів ім. І. Козловського та А. Солов'яненка — А. К. Терещенко, фонду ім. К. Стеценка — Л. О. Пархоменко.

Визнанням високого творчого потенціалу та наукового авторитету вчених Інституту є залучення їх до діяльності комісії з присудження Національної премії імені Тараса Шевченка (О. К. Федорук, Н. М. Корнієнко), премій в галузях культури й мистецтва (чл.-кор. НАН України Г. А. Скрипник, А. І. Муха, Б. М. Фільц, Г. В. Степанченко, Л. О. Пархоменко, Г. І. Веселовська, О. Г. Рутковський, А. К. Терещенко, Н. М. Корнієнко, Л. К. Вахніна), керівних структур українознавчих, славістичних та мистецьких організацій (чл.-кор. НАН України Г. А. Скрипник, Ю. О. Станішевський, В. О. Захаржевська, Т. В. Кара-Васильєва, М. Р. Селівачов, Г. В. Степанченко, Б. М. Фільц, З. А. Чегусова, О. Г. Рутковський).

За участю працівників Інституту формувалось керівництво наукових та громадських організацій: Міжнародної Асоціації українських етнологів, Національної Асоціації українців (голова — чл.-кор. НАН України Г. А. Скрипник), Українського комітету славістів (відповідальний секретар В. О. Захаржевська), спільної українсько-румунської комісії з історії, археології та етнології при НАН України та АН Румунії (заступник голови — А. В. Орлов) та ін. Понад 40 науковців є членами творчих спілок України (художників, письменників, композиторів, кінематографістів, театральних діячів, народних майстрів), забезпечуючи роботу конкурсів, концертів, прес-центрів, підготовку рецензій, експертних оцінок проектів, програм, театральних вистав, фільмів та інших культурно-мистецьких акцій; Т. В. Кара-Васильєва є секретарем Великої ради Національної спілки майстрів народного мистецтва, З. А. Чегусова, М. Р. Селівачов — члени бюро секції критики та мистецтвознавства Київської органі-

зації Національної спілки художників України, Г. В. Степанченко — заступник голови Київської організації Національної спілки композиторів, Б. М. Фільц та В. В. Кузик — члени правління Національної спілки композиторів, Ю. О. Станішевський — секретар Всеукраїнської музичної спілки та президент Національного комітету Всесвітньої ради танцю (ЮНЕСКО), О. Г. Рутковський — член правління та голова комітету з міжнародних зв'язків Національної спілки кінематографістів.

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України координує свою наукову роботу з інститутами Секції суспільних і гуманітарних наук та вищими навчальними закладами України за всіма профільними напрямками досліджень, а також з Академією мистецтв України, Національною музичною академією, Національним університетом імені Тараса Шевченка, Національним університетом "Києво-Могилянська академія", Київським державним інститутом декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. М. Бойчука.

Доктор мистецтвознавства Д. В. Степовик працював над виконанням завдань державної тематики з підготовки "Повного зібрання творів Т. Шевченка у 12 томах": відредаговано, підготовлено вступну статтю і подано до видавництва "Наукова думка" 7-й том.

Окремим напрямком наукової координації є залучення провідних учених Інституту до роботи спеціалізованих рад із захисту дисертацій інших установ Києва, Львова, Одеси, опонування на захистах докторських та кандидатських дисертацій, входження до експертних комісій ВАК України. Свідченням високого наукового авторитету Інституту є поширена практика призначення його провідною установою на захистах дисертацій в Україні та країнах СНД.

Інститут поглиблював наукові контакти із музейними закладами, зокрема виступив ініціатором перепідпорядкування НАН України Музею народної архітектури та побуту, співпрацював з Українським центром народної культури "Музей Івана Гончара", Музеєм українського народного декоративного мистецтва.

У 2004 році Інститут ім. М. Т. Рильського НАН України плідно співпрацював з науковими установами зарубіжних країн в рамках укладених раніше угод. Основним напрямком міжнародного наукового співробітництва є роз-

робка спільних тем наукових досліджень, підготовка узагальнюючих та енциклопедичних видань. Тривала співпраця з Науковим товариством імені Тараса Шевченка у Європі з підготовки чергових томів “Енциклопедія українознавства” та “Енциклопедія сучасної України”.

Успішною є форма реалізації планів міжнародного співробітництва з науковими установами країн СНД: Інститутом етнології та антропології, Інститутом слов'янознавства РАН, Інститутом мистецтвознавства Мінкультури Росії, Інститутом мистецтвознавства, етнографії та фольклору АН Білорусі. Міжнародні взаємини знаходять вияв у співпраці за двосторонніми угодами про співробітництво, зокрема, за болгаро-українською угодою про співробітництво, угодою з Манчестерським університетом, Інститутом мистецтва Польської Академії Наук, польським товариством народознавчим, Інститутом етнології Словацької академії Наук, Інститутом Болгарської Академії Наук, Благоевградським університетом, Інститутом світової літератури АН Росії, Інститутом слов'янознавства та балканістики, науковим товариством ім. Шевченка у Франції, Інститутом етнографії Угорської Академії Наук, Інститутом фольклору Македонської Академії Наук, Українським Вільним Університетом у Мюнхені, Канадським Інститутом Українських студій в Едмонтоні, Бібліотекою ім. Симона Петлюри в Парижі, Українським Католицьким Університетом ім. Св. Климента в Римі, Центром сакрального мистецтва ім. Ецціо Алетті в Римі та ін.

Інститут приймав академіка В. Грозданова (Македонія), академіка Т. Сополігу (Свидник), професора Миколу Мушинку (Словаччина), професора Чайковського (Польща), професора Жана Кузініє, професора Франсіса Конта, професора Фон Вагена (США), професора Г. Грабовича (США), професора Мирона Стахіва (США). Було заслухано інформацію про наукову діяльність установ, які вони представляли, та забезпечено наукову частину їх перебування в Україні.

Учені Інституту очолюють та входять до складу міжнародних наукових організацій та установ, зокрема Міжнародної асоціації українських етнологів (чл.-кор. НАН України Г. А. Скрипник), Національної асоціації українців (чл.-кор. НАН України Г. А. Скрипник); Національної комісії ЮНЕСКО

(О. К. Федорук), Міжнародної асоціації мистецтвознавства (М. О. Протас, З. О. Чегусова), Міжнародної комісії з дослідження слов'янського фольклору при міжнародному комітеті славистів (Н. С. Шумада, В. А. Юзвенко, О. О. Микитенко, С. Й. Грица, Л. К. Вахніна, Г. В. Довженок, О. Ю. Брицина, М. М. Гайдай), Українського комітету славистів, Собору болгар, товариства болгарської культури “Радолубіє” (В. О. Захаржевська), Євразійської телевізійної академії (О. Г. Рутковський), Всесвітньої ради танцю ЮНЕСКО (Ю. О. Станішевський), Європейської академії хореографічного мистецтва (Ю. О. Станішевський), Польського народознавчого товариства (Л. К. Вахніна), Міжнародного товариства етнологів та фольклористів (Л. К. Вахніна), Угорського етнографічного товариства (Л. І. Мушкетик). З лекціями за кордоном виступили: Вахніна Л. К. (Люблін, Варшава тощо), Дмитренко М. К. (Париж, Франція), Микитенко О. О. (Китай). Науковці стали організаторами багатьох мистецьких заходів, що були відзначені громадськістю: Рутковський О. Г. — четвертого відкритого фестивалю-майстерні “Українські альтернативи”, конкурсу сценаристів та фільмів українських кінематографів до міжнародного кінофестивалю; Тримбач С. В. — виставки “Український кіноплакат 20–30-х рр.” з Гете-Інститутом у Києві.

В музично-культурних акціях громадськості взяли участь Г. В. Степанченко, В. В. Кузик, Б. М. Фільц, А. П. Калениченко, І. М. Сікорська, Н. П. Єрмакова, в організації виставки українських митців у Греції до Шевченкових днів та до фестивалю “Барви” в рамках проекту Міністерства культури “Ми — з України” — Н. М. Томозова.

У 2004 році Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України виконав усі передбачені планами науково-дослідних робіт обсяги наукових досліджень, працював над новими методологічними підходами до оцінки мистецьких явищ і тенденцій, сучасних етнокультурних процесів, особливостей розвитку культури та мистецтва в умовах глобалізаційних культурних перетворень.

Спеціальне додаткове фінансування необхідне для видання фундаментальних та узагальнюючих праць, підготовлених науковцями

Інституту, джерел фольклорної спадщини та професійного мистецтва на цифрових носіях.

Через відсутність належних фінансових можливостей для систематичного дослідження сучасних мистецьких процесів у регіонах України та зарубіжних країнах, наукова оцінка багатьох мистецьких явищ і тенденцій незрідка залишається фрагментарною.

Оптимізація розвитку культуротворчих процесів в Україні передбачає розгортання нових народознавчих та мистецтвознавчих досліджень з історії, національної культури, питань етногенезу та етнічної історії, сучасних національних етнокультурних та етнодемографічних процесів, поглиблення і координацію співпраці з зарубіжними установами та вченими.

КОНФЕРЕНЦІЯ ДО 200-РІЧЧЯ МИХАЙЛА МАКСИМОВИЧА

Ольга БУДУГАЙ

14 жовтня ц. р. в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди на базі філологічного, історичного й природничо-географічного факультетів відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція “Наукова спадщина Михайла Максимовича (до 200-річчя з дня народження вченого)”, в якій взяли участь фольклористи, літературознавці, мовознавці, історики, природознавці й журналісти з Києва, Львова, Черкас, Одеси, Запоріжжя, Кіровограда, Канева, Переяслава-Хмельницького. Вступним словом її відкрив проректор з наукової роботи Переяслав-Хмельницького університету, заступник голови оргкомітету конференції С. Рик.

Особливістю конференції стала тісна співпраця фахівців кількох галузей науки, освіти, культури. Доробок М. Максимовича (3 (15) вересня 1804 р. — 10 (22) листопада 1873 р.) досліджували з різних поглядів, багатогранно інтерпретували енциклопедичність, цілісність діяльності ученого-просвітителя. Наукова спадщина М. Максимовича безцінна, адже за 69 років свого життя він виявив себе як видатний мислитель, філолог, історик, ботанік, фольклорист, журналіст, громадський діяч демократичного спрямування. За словами ініціатора цього наукового зібрання М. Корпанюка, М. Максимович належить “до когорти світлих благовісників вічної правди і свободи”. Гості й госпо-

дарі відчували піднесену атмосферу конференції ще й тому, що ця подія відбувалася саме у свято Покрови Богородиці, до якої з пошаною ставилися наші пращури, особливо козаки.

Науковців щиро привітали юні земляки М. Максимовича — учні Дівичківської спеціалізованої ЗОШ 1–3 ступенів. У національному вбранні діти виконали два зразки автентичного фольклору с. Дівички Переяслав-Хмельницького району Київщини: пісні “Два слідочки”, “Ой у полі верба рясна”. На конференції виступила директор цієї школи М. Кравець і запропонувала підтримати пропозицію колективу школи про присвоєння цьому навчальному закладу імені Михайла Максимовича.

На пленарному засіданні з ґрунтовними доповідями виступили відомі науковці. М. Дмитренко у доповіді “Фольклористична концепція М. Максимовича” дав оцінку вагомому внеску вченого у збирання й дослідження фольклору. О. Пилипчук проаналізував діяльність М. Максимовича в контексті становлення і розвитку науки та освіти в Україні. Про роль М. Максимовича-біолога вели мову В. Вергунов (“Агрономічна думка в університеті св. Володимира”), С. Рудик (“Внесок М. Максимовича у розвиток природознавчих наук”).

Г. Токмань виступила з рецензією на монографію М. Корпанюка “Дзвін предківської слави”. Ця історіографічна праця присвячена